

FƏRHAD ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU),
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

QARANLIQ MEŞƏDƏ GİZLİ OYUNLAR

(allegorik nağıl)

Biri vardı, biri yoxdu. Bir böyük meşə vardı. Neçə illər idi ki, bu meşədə yanğın davam edirdi. Meşənin bir hissəsi artıq yanıb kül olmuşdu. Yanğının keçə bilmədiyini "Xəlvəti dəre"də isə Tülkü böylük edirdi.

Bütün meşələrin şahı olduğu kimi, bu meşənin də şahı vardı. Şah cavan və dövləti işlərdə təcürbəsi olmayan bir Şir idi. Ətrafına toplaşmış cavan sərişəsiz şirlər və pələnglər yanğından və meşədə baş verən iğtişaşlardan çox narahat idilər. İş o yerə gəlib çatmışdı ki, "Xəlvəti dəre"dən Tülkü də bir nota göndərüb dərənin mütləq hakimi olmasını iddia edirdi.

Beləcə, meşədə ağır vəziyyət yaranmışdı. Xəbər gedib vaxtilə böyük cəngəlliklərin şahı olmuş, hazırda isə yaşının bu vaxtında balaca bir talada qərar tutan Qara Şirə çatdı. Qara Şirin öz həmcinslərindən fərqli cəhəti rənginin qara və boyunun çox qısa olması idi. Cavan vaxtı eşmə biğları onu daha da zəhmli göstərirdi. İndi isə əlini çallaşmış saqqalına çəkərək Qara Şir cavanlıq günlərini xatırladı. Bileklərini yerə verdi, özündə bir təpər hiss etdi: "Yox, hələ burnuma kəpənək qonmayıb. Meşənin şahı özüm olmalıyam", - deyər düşündü. Çox çəkmədi ki, keçmiş əlaltılarını, tərəfdarlarını başına yığdı. Onlardan istifadə edərək şah mağarasını zəbt eləyib taxta öyləşdi. Yalmaq çaqal sürüsünə yağlı vəzifələr verdi. Meşəni idarə edən cavan şirlər və pələnglər didərgin

salındı, bəziləri meşənin dərinliklərinə çəkilib kiritilər, bəziləri isə meşəni tərk etdilər.

Qara Şir çox çəkmədi ki, meşədə yeni bir üsuli-idarə yaratdı. Hamı bir nəfər üçün işləməyə başladı. Meşənin bütün sərvətləri Qara Şirin tayfasının əlinə keçdi. Kimsə meşədə kiçik bir mənəb sahibi olmaq istəsəydi, onda görə heç olmasa bu tayfanın bir nümayəndəsi ilə yaxın olaydı. Qara Şirə isə heç kim yaxın düşə bilmirdi: nə Qurd, nə Ayı. Tutuqşulara isə yol açıq idi, çünki Qara Şir dediklərinin bütün meşə əhli tərəfindən təkrar olunmasından xoşlanırdı. Ən mahir təkrarçı Tutuqşu idi. Ona görə də şah mağarasında Tutuqşu müstəsna hörmət sahibi idi.

Qara Şiri öz əsəbələri ilə burada qoyaq.

Sizə kimdən deyim, kimdən xəbər verim, Uzunqulaqdan. Uzunqulaq çox əzab-əziyyətdən sonra öz istəyinə nail oldu. O, şahın əsəbələrinə yaxın düşmək üçün dəridən-qabıqdan çıxırdı. Axır ki, "Şah mağarası"na "xod" tapdı. Çox çəkmədi ki, o, sözbə baxımlığı ilə Qara Şirin hörmət və ehtiramını qazandı. Xeyli get-gəldən sonra Uzunqulaq meşənin xudmani bir güşəsinə başçı təyin edildi.

Uzunqulaq öz regionunda hakimi-mütləq olan kimi öncə canavarları başına yığdı və onlara sürüdə qayda-qanuna nəzarət işini tapşırırdı. Yalquzağı onlara rəhbər təyin etdi. Meymunu tərbiyə və davranış işləri müdiri, Donuzu öyrətmə şöbə-

sinin müdiri, Bayquşu axund, müalicə şöbəsinə Ağacdələni, Tülküni məhkəmənin sədri, vergi idarəsinə Zəlini müdir təyin etdi. Hər birinin də yanına öz qoduqlarından müavinlər təyin etdi ki, haqq-hesabda onu aldada bilməsinlər. Sonra arxayın-arkayın kresloya yayxandı, rahat-rahat anırdı: "Eşşək hara, zəfəran plov hara..."

Bir neçə il idi ki, Uzunqulaq hökəmranlıq etdiyi xudmani meşədə eys-ışrətlə, qayğısız ömür sürürdü. Və neçə illər idi ki, bu meşədə qanunsuzluq, cinayətçilik, korrupsiya, rüşvətçorluq, tayfabazlıq, qohumbazlıq, sürübazlıq, meşə sərvət-lərinin mənimlənilərək talan edilməsi, təmiz işləyən heyvanların vəzifədən uzaqlaşdırılması, sağlam tənqidin boğulması davam edirdi.

Bülbülü demokratik cəh-cəhlərinə görə Meşə Təhlükəsizliyi İdarəsinin xüsusi qəfəsinə saldırmışdı. Bu o zaman olmuşdu ki, Uzunqulaq kamança çalmağı öyrənməyə girişmişdi və Bülbül də özünü saxlaya bilməyib demişdi ki, "bu başqulaq kamançaya yaramaz". Bu hadisədən bir neçə saat sonra Meşə Təhlükəsizliyi İdarəsinin Yürütcülər üzrə rəisi Quzğun cənabları Bülbülü caynağında götürüb atdı idarənin qəfəsinə. Məhkəməsiz-filansız Bülbülü ömürlük həbs cəzası kəsildi. Qəmli Bülbül nalə çəkdi. Amma onu kim eşidəcəkdi ki?!

Bəli, Uzunqulağın işləri yağ kimi gedirdi. Cənabardan tutmuş, qəbiristanlığın rəisi Goresənə-dək hamıya haqq kəsilməmişdi. Meşənin axundu Bayquş dəfn işlərindən başqa, yığılan nəzir-niyazları da toplayıb Uzunqulağa çatdırırdı. Uzunqulaq isə hər gün nəzir verilən əlli sərəçədən ikisini Bayquşa bağışlayırdı.

Cənabvarlar meşə heyvanlarına qan uddururdular. Tutduqlarını orada parçalayırdılar. Parçalanan bədən və başlara sorğu-sual yox idi.

Meşə çaqqalsız da deyildi. Çaqqallar öz vəzifələrini "layiqincə" yerinə yetirirdilər. Onların içində elələri vardı ki, göz çıxarırdı və Qurdun adı bədnam olurdu.

Ayı meşədə yağlı bir vəzifə qazanmışdı. O arıq və təzə əti xoşlamırdı. Kök və yağlı əti iyələyib yemək şəkəri idi. Armudu isə ay işığında yoxlayıb yeyirdi. Ona hər şeyi bəyəndirmək mümkün deyildi.

Uzunqulağın vəzifəyə qoyduğu heyvanlar meşənin sırası "vətəndaş"larını soyub talayırdılar.

Meşə əhli gündən-günə azalırdı. Qurdlar qoyunları qırır, dovşanlar isə meşəni tərk edib səhralara, düzənliklərə üz tuturdular. Dərədə bəylik edən Tülküyə də pənah gətirənlər var idi.

Meşədə vəziyyət getdikcə ağırlaşdı. Yamyasıl meşə getdikcə öz görkəmini itirirdi. Ətraf cənabvarların, çaqqalların parçaladığı heyvanların sür-sümükləri ilə dolu idi. Aclıq və qıtlıq hökm sürürdü. Viran olmuş meşədə xoruz banından axşam düşənədək yeyil-veyil gəzən heyvanlar qarınlarını doydurmaq üçün qənimət axtarışında bulunurdular. Amma faydası yox idi.

Çayların balığı da tükənmişdi. Çünki Uzunqulağın balıqçılıq təsərrüfatına müdir təyin etdiyi Naxa ağzını açıb irili-xırdalı bütün balıqları "hap" eləyib uddurdu.

Göydə uçan göyüdə, yerdə qaçanı yerdə, suda üzəni suda tutub Uzunqulaq cənablarının yanına gətirirdilər. Uzunqulaq da yeyir, içir, ağnayırdı. Hərdən də özü üçün zümzümə edərək anırdırdı: "Ölməyəsən, ay Eşşək, sən də gözəl günlərin olacaqmış".

Uzunqulaq özəlləşmə pərdəsi altında meşənin balansında olan torpaqları min bir hiylə ilə ələ keçirir, ya da böyük məbləğdə "şapka" alaraq öz yaxınlarına verir. Müəssisələri özəlləşdirmək üçün onları viran qoyur və ucuz qiymətlə özəlləşdirirdi. Mənimləsədiyi vəsaiti "abarot"la buraxırdı, milyonlar qazanırdı. İki yerdə imarət tikdirmişdi, meşə ətrafında çoxlu "obyekt"ləri vardı. Kürəkəni üçün yüzlərlə ağacı kəsdirib yerində gözəl bir restoran tikdirmişdi. Ticarət cərgəsində bir neçə mağaza, "xadavoy" yerlərdə "zapravka"lar açdırmışdı.

Meşənin gözəl bir yerində göz yaş kimi suyu olan bir şələlə vardı. Bura Uzunqulağın saunası idi. Heç kimin ora yaxın düşməyə ixtiyarı yox idi. Uzunqulaq sütül və gənc qoduqları tez-tez başına yığıb saunaya gedir, əylənirdi. Amma bunu o, bir başçı kimi xəlvet edirdi ki, bilən olmasın, yoxsa onun eşşək imicinə ziyan gələrdi. Təəssüf ki, lənətə gəlmiş fotoqraf Dozanqurdu təzək diyir-ləyə-diyirləyə gələrkən meşə başçısının saunada cavan qoduqlarla əyləndiyini görür və tez onların yarıqlıpaq şəklini çəkir. Bəli, Uzunqulaq belə uzunqulaq idi.

Uzunqulağın iş günü çox gərgin və səmərəli keçirdi. Bütün rüşvət gətirənləri tək-tək qəbul

edirdi. Razi qalanda uzun qulaqlarını şaqıldadırdı. Narazı olanda isə dişlərini qıcırdıb əcaib səs çıxarırdı. Kaha, yuva, qazma, koğuş tikmək və torpaq almaq istəyənlərdən rüşvət tələb edirdi. Yoxsa meşə əhlindən heç kim çöpü çöp üstünə qoya bilməzdi. İstixanalara, harda gəldi qoyulan köşklərə, yol kənarlarında öt kəşənlər "taksa" qoyulmuşdu. Uzunqulaq heç nəyə məhəl qoymurdu. Antisanitariya baş alıb gedirdi.

Uzunqulaq istədiyi yerləri ələ keçirə bilməyəndə çalışırdı ki, heç olmasa ona şərək olsun. Həyasızlığı baş alıb gedirdi. Ona "gözün üstə qaşın var", deyən yox idi. Qısa, meşə heyvanlarının dərindən qalan, halına yanan yox idi. Hər şey Uzunqulağın iradəsinə tabe edilmişdi. Kimə şikayət edəydilər? Onsuz da şikayətə baxan varmı ki?

Tülkü dərənin bəyliyni katibəsi Bildirçin xanına tapşırıb Həccə getmişdi. Bir gün bu xəbər Uzunqulağa da çatdı. Xəbər ona çatan kimi oturduğu tövlənin qapısını arxadan bağlayıb fikrə getdi: "Yəxşı, demək, "Xəlvəti dərə"nin hakimi Tülkü artıq Həcc ziyarətindədir. Deyirlər ki, özü ilə xeyli beçə, xoruz, toyuq-cücə ararır. Alçaq, müqəddəs yerə getməklə Hacı adının arxasında pərdələnmək istəyir. Ondən əskiyən bəyəm. Mən də mərkəzi meşəyə gedib bir ay təkmilləşdirmə kursu keçməliyəm", - deyə başından keçirdiyi fikir Uzunqulağın çox xoşuna gəldi və özündən razı halda anırdı. Çox keçmədi ki, hazırlıq görüb mərkəzi meşəyə getdi. Qayıdandan sonra isə qulaqlarının uzunluğunu ona tez-tez xatırladan Uzunqulaq adından imtina etdi. Ona Eşşək adı ilə müraciət olunmasını bütün meşə heyvanlarından tələb etdi. Bu xəbər xudmani meşəyə öldürmə sürəti ilə yayıldı. Müdrik ağsaqqal olan Qoca Fil xəbəri eşidəndə qımışdı. Babasından elm öyrənən balaca Uzunqortum soruşdu:

-Baba, niyə qımışdın?

-Heç, ay bala, bu, mənə bir rəvayəti xatırlatdı, - deyə baba cavab verdi.

-Babacan, o nə rəvayəti elə?

-Belə söyləyirlər ki, bir ərəbin sevimli dəvəsi ölüm ayağında imiş. Dəvə ölümqabağı sahibi ilə halallaşarkən bildirir ki, birlikdə səninlə çox işlər görmüşük. Hər şeyi sənə halal edirəm, bircə şeydən başqa. Biz səninlə uzun illərin dostu, yoldaşı olduq. Yadındadırmı, səfərlərimizdən birində

sən yoruldu və ovsarı eşşəyin quyruğuna bağladın. Təkcə onu sənə bağışlamıram, halal etmirəm. Hə, bala, ataların elə bəlkə bu hadisədən qaynaqlanan bir məsələ var: "Dəvə nə qədər ölü olsa da, dərisi bir eşşəyin yüküdür".

Mətləbdən uzaq düşməyək. O yerdə qaldıq ki, Uzunqulaq bir ay kurs keçdikdən sonra qayıdıb oldu Eşşək.

Eşşək meşədə haqq-hesablarını yığdı, topladı və lazımı yerlərin də "sovqat"ını göndərdi. Arada cəş-ışrətəndə də qalmadı, saunada və başqa əyləncə yerlərində qoduqlarla əyləndi. Şəklini çəkən Dozanqurdunu əlimyandıda axtarırdı ki, onu tapdalayıb əzsın. Bu meşənin mütəlx hakimi Eşşək, belə eşşək idi.

"Eşşək eşşəkliyi ilə palçığa bir dəfə batır, həmin yerdən bir daha keçmir", deyiblər. Fəqət, bu söz Eşşəyə aid deyildi. Ona görə ki, o hələ batmamışdı. Və o hər yerdən keçə bilirdi.

Eşşək özünün külli-ixtیار sahibi olduğu məşəsində kefdə-damaqda olsun, sizə kimdən deyim, meşənin heyvanlarından. Deyir, "sən saydığını say, gör fələk nə sayır".

Heyvanlar Eşşəyin hərəkətlərindən cana doymuşdular. Nə qədər müxtəlif yollarla meşə heyvanlarını soyub-talamaq olar? Onlar daha əlavə vergilər ödəməkdən imtina edirdilər. Çünki müəssisələrin əksəriyyəti tam gücü ilə işləmədi. Qoca və əlil heyvanların təqaüdü vaxtlı-vaxtında verilmirdi.

Eşşək şişmiş və yuxulu gözlərini ovxalaya-ovxalaya tövləsinə təzəcə girmişdi ki, Meşə Vergi İdarəsinin rəisi Zəli onun ardınca tələsik özünü içəri dürtüdü. Eşşək küt baxışlarla Zəliyə nəzər saldı. Bu baxışlar Zəliyə çoxdan tanış idi və o andaca baxışın mənasını başa düşdü: "Yəni, nə olub?"

Eşşəyin qarşısında az qala ikiqat olan Zəli onun üzünə baxmadan sözə başladı:

-Daha nə olacaq? Hamı vergi ödəməkdən boyun qaçırır.

-Bu nə deməkdir? Kimdir imtina eləyən, onun dərisini boğazından çıxarın. Sənə keçən dəfə demişdim ki, bu cür bəhanələrlə mənim yanına gəlmə, - deyib Eşşək kresloya yayxandı və qalsutunu bir az boşaltdı, - o kondisioneri ordan yandır, - dedi.

Zəli əmrini icra eləyib əvvəlki yerində dayandı:

-Bilirsiniz, Eşşək qağa, ağlaşırılar, yalvarırlar ki, onlara dəyməyim, imkanları yoxdur. Doğrudur, mən məhəl qoymuram, yapışıb soruram, amma qanları yoxdur, bəzən keçinənlər də olur.

-Olan işdi, sən işində ol. Sürüyə nəzarət edən rəisə də tapşıraram sənə kömək etmək üçün bir neçə canavar ayırar.

-Eşşək qağa, iş bir mənlük olsaydı, dərd yarı idi. Bu Bit, Birə, Gənə və Ağcaqanad da bir tərəfdən dərəcələr heyvanların canına. Mən yenə qanlarını içib doyan kimi buraxıram. Gənə zalım oğlu isə necə yapışırsa, qopartmağa kəlbətün lazımdır, - deyər Zəli şikayət etdi.

-Hə, bilirəm, düz deyirsən. Sən mənim adımdan onlara bir xəbərdarlıq elə, de ki, heç olmasa içib doyandan sonra buraxsınlar.

Zəli: "baş üstə", - deyib dalın-dalın qapıdan çıxanda Meşə Poçt-Rabitə İdarəsinin müdiri Sağsağan xanım ilə toqquşdu. Sağsağan salam verib, təklif gözləmədən stulların birinə qondu. Onun bugünkü geyimi Eşşəyin gözündən yayınmadı. Məni yubka geyən poçt müdirinin köynəyinin yaxasının üç düyməsi birdən açıq idi. Eşşək Sağsağana həris bir nəzər salıb poçtun və rəbitənin vəziyyətini soruşdu. Sağsağan xanım əzilib-büzülərək məlumat verdi:

-Necə demişdiniz, eləcə də etmişik. Telefon pullarını ödəməyənləri Yalquzağın işçiləri tutub basıblar qoduqluğa. Qoy, ağılları başlarına gəlsin! Hər gün meşənin bir hissəsinin telefonlarını kəsirik. Açımaq üçün isə əlavə pul yığırıq. Bunu işıq və qaz idarələrinin rəhbərlərindən öyrənmişik. Yaxşıca gəlir mənbəyidir.

-Yaxşı, de görüm, telefon danışıqlarını dinləyirsinizmi?

-Əlbəttə, heç birini də buraxmırıq, Meşə Təhlükəsizliyi İdarəsinin Çaydaçapanlar üzrə iş şöbəsinin əməkdaşı Qurbəğa Sazanla Xəşəmin telefon söhbətinə qulaq asıb. Məlum olub ki, onlar Eşşək cənablarının əleyhinə danışıblar. Deyiblər ki, Eşşək bir az da vəzifədə qalsa, brakonyerlər nəslimini kəsəcəklər. Bu xəbər Leyləyə çatan kimi özü şəxsən bu işlə məşğul olmuş və hər ikisini gətirib sizin bağımızdakı quyuya atıb.

Sağsağan xanımın məlumatından xoşlanan Eşşək başının və gözələrinin işarəsi ilə "get", - dedi. Zəngi basıb dolu bədənli katibəsi Qoduqçanı çağırtdı. Qoduqça dikkəbanlarını taqqıldada-taqqıldada

dada içəri girdi. Heç nə demədən Eşşəyin başının üstünü kəsib, arxadan onu qucaqladı.

-Yavaş, içəri girən olur. Orda mənə gözləyənlər var?

Qoduqça incik halda:

-Hə, öyrətmə şöbəsinin müdiri Donuz gözləyir. Bayaقدan xorultusu ələmi götürüb.

-De, gəlsin içəri.

Donuz əlində tutduğu köhnə, qalın qovluğu sinəsinə sıxaraq içəri girdi və təklif gözləmədən özünü divana yığdı.

Eşşək eynəyinin altından ona göz qoya-qoya soruşdu:

-Bizim qoduqlar necə öyrənirlər?

-Yoldaş başçı, bizim heyvanların balaları bizim elm və təbiiyeni yaxşı qavrayırlar. Gələcəkləri parlaqlıdır. Hansı meşəyə, düzə, səhraya gət-sələr, sizin eşşək intellektinizi layiqincə təmsil edəceklər.

-Afərin, belə getsə, yığdığın haqq-hesabdan "dolya"ni artıracacağam. Get, daha fəal ol!

Donuz özündən razı halda qovluğunu sinəsinə sıxıb tövlədən çıxdı. Yol gedə-gedə öz-özünə fikirləşirdi ki, işçiləri üç aydır maaş ala bilmirlər. Bu sözqanmaz, dərđanlamaz zalım oğlunun isə dərđi-səri puldur. Dədəsi-nənəsi puldur. Pul ver, atasını, əcdadını söy, min belinə, çap. Eşşək oğlu eşşək, tutuquşularını başına çıxarıb, Bülbülü isə qəfəsə atdırb. Tülkü yüz hiylə işlədir, ev yıxır. Axund Bayquş pis nəzərləri ilə qəbir çatladı. Canavar Ceyranın bağırnı yarıb. Zalım oğlu bunlara yaman "volya" verib. Lap eşşəkliyinə salıb, qanıb-qandırmır.

Donuz bu düşüncələr içində meşənin sıx yerindən keçib gölin kənarına çıxmışdı. Xəlvəti boğazladığı Qazı yeyən Yalquzağı görcək sanki yuxudan ayıldı. Yalquzaq sürüyə nəzarət edən canavarlara başçı təyin ediləndən vəziyyəti düzəlmişdi. Ona qədər qarnı belinə yapışmışdı. İndi isə dərđisinə sığmırdı. Bu boyda meşə onun əlində idi. Doğrudur, arada Ayı onun işlərinə qarışıb, "yemi"ni ələndən alırtdı. Buna baxmayaraq, işləri pis getmirdi. Arabir Eşşəyin özünə "protiv" çıxırdı. Nəfsinə də söhbət ola bilməzdi. Eşşək-dən sonra meşədə özünü ikinci sayırdı. Kimi is-təsə, təqsirli-təqsirsiz atdırırdı qoduqluğa, haqqını alıb, sonra buraxırdırdı.

Donuzu görəndə Yalquzaq heç başını da qal-

dırmadı. Gözünün qırağı ilə ötüb keçən Donuzun arxasınca baxdı. Bilirdi ki, başçının yanına getmək növbəsi onundur. Ağız-burunun qanını silib yaxınlıqdakı bulaqdan dayınca su içdi. Kürəyini qoca palıd ağacına dayayıb fikrə getdi. Bu gün o, haqq-hesabı çətdirməli idi, amma öz-özünə düşündürdü ki, bəlkə heç verməyim. Onsu da açdığı restorana və "zapravka"ya mənimlə şərikdir. Mənim də başqa dərd-sərim var. Bir bu olsaydı, dərd yarı idi. Yox, rüşvət almağa, eşşək oğlu eşşəyin bağı çatlar. Görək çatdıram.

...Eşşək Donuzu da qəbul edib yola salandan sonra bir az rahatlandı. Eynəyini çıxarıb stolun üstünə qoydu. Çağırub katibəyə demək istəyirdi ki, heç kimi içəri buraxma. Elə bu vaxt katibə Qoduqça hövlnək içəri girdi:

-Cənab başçı, yamniş meşənin sakinləri gəliblər, zorla içəri girmək istəyirlər. Qabaqlarını ala bilmirəm.

Eşşək bu xəbərdən narahat oldu. Çünki onların statusu var idi və bu səbəbdən onlardan bir az ehtiyat eləyirdi. Buna görə də həmişə onlar gələndə çalışırdı ki, xoşluqla yola salsın. Hər dəfə gələndə onlara yağlı vədlər verib yola salırdı.

Eşşək onları görəndə elə bil qutuda ilan görürdü. Çünki onlar üçün gələnlər humanitar yardımları Ayı, Yalqızcaq və yuxarıdakı havadarları ilə birlikdə həzmi-rəbedən keçirmişdilər.

Meşə rəhbərlərinin zülmündən cana doymuş başqa sakinlər də onlara qoşulub Eşşəyin qəbuluna gəlmişdilər. Onları daha çox əsəbiləşdirən Ayının, Goreşenin, Gürzənin rəhbər vəzifələrdə qoyulması idi.

Başqa çıxış yolu görməyən Eşşək katibəyə dedi:

-Get, gör birtəhər yola sala bilərənmimi?! De ki, başçı məşğuldur...

Eşşəyin sözü ağzında qalmışdı. Bir dəstə heyvan basabasla içəri dolmuşdular. Eşşək özünü itirdi, bilmədi neyləsin. Oturduğu yerdə qurxundu. Uzun qulaqları gün vurmuş kələm yarpağı kimi aşağı sallandı. Özünü ələ alıb heyvanları sakitləşdirməyə başladı:

-Yaxşı, sakit olun, əyləşin, görək nə istəyirsiniz, dərdiniz nədir?

Oturub oturdu, yer tapmayanlar ayaq üstə durdu.

Hirsindən rəngi ağappaq ağarmış Qoca Fil irə-

li yeridi:

-Nə olacaq? Sən meşəyə başçı təyin ediləndən özbaşınalıq həddini aşıb. Meşədə bütün vəzifələrə özününküləri təyin etmişin. Onlar da daşaşılmaq heyvanların canına. Qohumbazlıq, dostbazlıq baş alıb gedir. Nə öz ailən, nə də qohum-əqrəbaların işıq pulu, qaz pulu, su pulu ödəmir. İcarə adı ilə götürüb əkdikləri torpaqların vergisini də vermirlər. İş o yerə çatıb ki, indi də humanitar yardımları yeyirlər.

Yamniş meşənin sakinini Maral xanımı lap od götürdü:

-Meşəni antisaniitariya bürüyüb. Meşənin müalicə və öyrətmə sistemi kor günə qalıb. Sizin şəxsi müəssisələrinizin tullantıları yaşillığı məhv edir, qanunsuz tikintilər çoxlu sayda ağacın kəsilməsinə səbəb olub. Belə getsə, bir azdan bura meşə deyil, səhra olacaq. Nə vaxta qədər meşəməzə dəyib yaltaqlar, məddahlar at oynadacaqlar?

Eşşək özünü toxdana bilmirdi. Heyrətdən bəzəlməmiş gözləri az qala hədəqəsindən çıxacaqdı. Qəzəbdən alov saçan nəzərlərini bayaqdan diləli ötən heyvanların üzündə gəzdirdi. Haray-qişqırıq səsinə qulaq tutuldu. Dəstənin içində Qaban tükələrini qabardıb irəli yeridi. İki-üç ay olardı ki, Qaban vəzifədən çıxarılmışdı. O, irəli çıxanda Eşşəyi lap soyuq tər basdı, qorxudan rəngi tamam saraldı, katibə Qoduqçaya işarə ilə qandırdı ki, su gətirsin. Katibə zorla yerindən qumıldanaraq su gətirdi. Eşşək su içdi, amma yarıda çəçədi, axıra qədər içə bilmədi, su üst-başına çiləndi.

-Adə, sənə deməmişdim ki, çox gedə bilməyəcəksən? Bilmirdin ki, yerlibazlığın, dostbazlığın, nə bilim, nə bazlığın axırı belə olacaq? Yağlı vəzifələri öz qohum-əqrəbana, dost-tanışına paylamışın. Rüşvət almaq, nadürüstlük, biqeyrətlik sənənin qanındadır, - deyər Qaban hücumu kəçli.

Qabanın çıxışından sonra Eşşək daha dözə bilmədi, bomba kimi partladı:

-Adə, Qaban, sən də? Ay sənənin burundan gəlsin, sənə yedizdirdiklərim! Bəs tikdirdiyin o imarət nəyin hesabına tikilib? Donuz kimi yeyib-içdiyini hansı hesabandır?

Eşşək quduzlaşmış özündən çıxmışdı. Elə bil zəncirdən indicə açılmışdı. Qaban isə nitqinə da-

vam etməyə başladı:

-Eşşək, sən bütün yaxşılıqları yerə vurdun, sənə inanmaq olmaz. Sən yalançı və əxlaqsızsan. Sən dünya malını hər şeydən üstün tutdun. İndi sən çox aciz və gücsüzsən. Sən başçı adına layiq ola bilmədin. Mənim boynuma da minnət qoyma. Qorxutmağa da cəhd eləmə. Onsuz da sənənin sonuna çox qalmayıb. Sən ancaq özünü, ailəni və qohum-əqrabalarını düşünürsən. Meşə heyvanları ac-yalavac, səfil-sərgərdan həyat sürürlər. Onları heç düşündünmü? Mən gec də olsa, səhvimi anlamışam. Bundan sonra doğma meşə və onun məzlum sakinləri üçün çalışacağam. Hər canlıya həyat bir dəfə verilir. Onu şəərəflə yaşamaq lazımdır. Dünyanın malı dünyada qalacaq.

Qaban sanki çaşa gəlmişdi. Eşşəyə olan nifrəti elə bil birə-beş artmışdı. Ona elə gəlirdi ki, əsl məqamdır. Eşşəyin eşşəkliyini indi də onun üzünə deməyə, heç vaxt deyə bilməyəcək. O, danışdıqca heyvanlar da ürəkliyə yerbəyerdən onun sözlünə qüvvət verirdilər.

-Bir başçı kimi sən hər kəsi vəzifəyə təyin edərken onun ləyaqət və bacarığını nəzərə almalı idin. Şərt işinin çoxluğunda deyil, iş bacarmağındadır, - deyə Qaban onun hansı hissələr keçirdiyini dərk etmək üçün sözlünə ara verdi.

Eşşək anırdı:

-Yox, başa düşə bilmirəm. Sizdə bu dil hardandır? Kimdir sizə dil verən? Kimdir sizin bəyinizi dolduran? Mənə ağıl öyrətməyin! Mənə nəsihət verənlərə bax!

Bayaqdan hadisələri seyr edən Qoca Fil dözə bilməyib yenidən söhbətə qarışdı:

-Eşşək, onu bil ki, hər pisləyin öz cəzası var və pislik edən mütəlc cəzasını almalıdır. Ola bilsin ki, bu cəza gecikə bilər, amma bundan arxayınlaşmaq olmaz. Bir də ki, zaman keçdikcə cəza vaxtı da yaxınlaşır. Sən pis əməllərini ört-basdır etmək, bu yolla heyvanların etimadını qazanmaq istəyirsən. Amma sənənin nadanlığın, xəbisliyin artıq meydana çıxmışdır. Sənənin kimilərə öyüd-nəsihət kar etməz. Yalnız cəzasını çəkib ibrət dərsi aldıqdan sonra ağılları başlarına gələr. Öz aqibətini düşün, başçı, səhvini anla, zülmə son qoy. "Sonrakı peşmançılıq fayda verməz", - dedi Qoca Fil.

Qoca və aqil Fil aramla danışdı. Otağa ölü bir sükut hakim kəsilmişdi. Bu sükutu yalnız Fi-

lin ötkəm və qürurlu səsi pozurdu. Üzündə xoş bir təbəssüm vardı, amma ürəyi qan ağlayırdı:

*Sığısmırdı belinə,
Dağdan ağır bir yüküdü.
Daha çəkkə bilmirdi,
Filin dərdi böyüküdü...*

Bütün mənalı ömrünü bu meşənin rifahına sərf etmiş Qoca Fil çox başçılar görmüşdü, amma Eşşək kimisinə rast gəlməmişdi. İndi nədanın, cahilin birinin iş başına gəlməsi, yüksək mövqeyə çatması və heyvanların qeydinə qalmaması ona ağır gəlirdi. Ona görə də nankor və rəziləri vəzifə başına qoymamaq üçün ehtiyatlı olmaq lazımdır. Danışdıqca Qoca Fil bir-bir hamının üzünə baxırdı.

Sığırcın, Xallıköynək Kəpənək, Haçaqulaq Dovşan, Dələ, Qaz, Qaratoyuq, Maral, Çölpişiyi, Alabaxta, Siçovul, Turac, Cüyür, Dəvə, Uzunxortum, Arı, Sərçə, Kirpi məlul-mələl Qoca Filə qulaq asırdılar. Axı, Qoca Fil onların ürayından keçənləri deyirdi. Özləri isə sözlə alıb danışmağa cürət etmirdilər, qorxurdular. Niyə onlar belə qorxurdu olublar? Nədən qorxurdular? Çünki başa düşürdülər ki, bu meşədə güc, imkan hər şeyi həll edir. Bu meşənin qoltuzorlularından qorxurdular. Özləri bir yana, balaları üçün qorxurdular. Bu meşə çox da böyük deyildi. Müəyyən bir hissə varları, əksəriyyəti isə var-yoxdan çıxır, yoxsullaşırdı. "Toxun acdan xəbəri yoxuydu".

Eşşək başını aşağı sallayıb qulaq asırdı. Hamıya elə gəlirdi ki, daxilində vicdan əzabı çəkir, əməllərindən peşmandır. Bəziləri də elə fikirləşirdi ki, bəlkə Eşşəyin bütün bu baş verən işlərdən xəbəri yoxdur. Ona düzgün məlumat vermirlər. Bilsə qarşısını alar.

Eşşək isə öz ələmində idi. İçərisində müharibə gedirdi. Ha çalışırdısa, yenə də qara fikirlər qalib gəlirdi. Öz-özünə qərar verdi ki, "çağırım "teloxranitel" Pələngi, bunları rədd eləsin buradan. Mənim bu aclarla nə alış-verişim? Bu Yalquzaq köpək oğlu harada qaldı, gəlib çıxmadı. Ondansa bir çoban iti olsaydı, yaxşı olardı. Səhərdən çağırtdırmaşam, gəlib çıxmır, heç bir işi fikirləşmir. Hərəsi bir-iki "obyekt" açıb, oturublar orada. Bu heyvanlara nə olub? Bəlkə qulaqlarına səs dəyib? Hardandır bunlarda bu cəsərat?"

Eşşəyin başında bu fikirlər cövlan edərkən, bayırda hay-küy qopdu.

-Fələkət, fələkət! - deyə qışqıra-qışqıra "Meşə olayları" qəzetinin çarçısı savadsız, istedadsız, şəriştəsiz Alaqağa başı alovlu pəncərədən içəri şığıdı.

Eşşəyi elə bil ıldırım vurdu. Öz-özünə fikirləşdi: "Deyirdim axı, burada nə isə var. Görəsən, Alaqağa nə lo xəbərlə gəlib? Bu köpek qızı da küyünün biridir. İndi birinin də üstünə beşini qoyub nəşə uyduracaq".

Alaqağa nəfəsini dərib, tənqənəfəs məlumat verdi:

-Cənab başçı, fələkət, fələkət!

-Tez elə, de görüm nə olub? - deyə daha səbrini basa bilməyən Eşşək anırdı.

-Fələkət, cənab başçı, meşədə güclü yanğın baş verib, söndürmək mümkün deyil. Güclü külək yanğını söndürməyi çətinləşdirir. Yanğınsöndürənlər də gec gəlib çıxıblar.

Alaqağa dizinə-başına döyö-döyö o yan-bu yana getməyə başladı.

Eşşək bir az sakitləşən kimi oldu. Ürəyində fikirləşdi: "Mən də deyirəm nə olub. Yanır, cəhənnəmə yansın. Az qalmışdı ürəyim düşsün. Küyçü qızı, küyçü. Aləmi götürüb başına".

Başçının yanında olan heyvanlar təşviş içərisində çıxıb meşəyə qaçmağa başladılar. Qaşhaqçada Meşə Təsərrüfatı İdarəsinin müdiri Tısbəğa Astagəl az qalmışdı ki, ayaq altında qalsın. Hay-küyü görüb, tez qınına çəkildi.

Handan-hana özünə gələn Alaqağa başçıya tərəf gəldi.

-Cənab başçı, cənab başçı.

-Nə var, aaz, nə olub meşəni götürmüşən başına, - deyə Eşşək Alaqağaya çəpəki nəzər saldı, - haradı yanan?

-Cənab başçı, yanğın Ayının evində baş verib. Külək güclü olduğu üçün oradan alov sizin imarətinizə keçib. Mən bura gələndə yanğın artıq Yalquzağın təzə tikdirdiyi ikimərtəbəli binanın şüşəbəndinə keçmişdi.

Alaqağa hələ davam etmək istəyirdi ki, Eşşək özündən gedib tappılı ilə döşəməyə sərilirdi. Katibə Qoduqça baş verən hadisədən özünü itirmişdi. Alaqağa onun üstünə qışqırdı:

-Nə durmusan, tez su getir!?

Özü isə "Təcili yardım"a zəng elədi. Cavab

verdiklər ki, hamı hadisə yerindədir. Katibə Qoduqça su gətirdi. Eşşəyin köynəyinin yaxasını açıb sinəsinə, üzünə-gözünə su vurdu. Alaqağa nəbzini yoxladı.

-Hələ nəbzi vurur, sağdır. Onu yerindən tərpətmək olmaz. Yəqin infarkttdır. Sən qaç aptekə, dərman dalınca, - deyə Alaqağa göstəriş verdi.

Özü isə Eşşəyin əl-ayağını ovuşturmağa başladı. Bu zaman Tısbəğa başını qınından çıxarıb ətrafı seyr elədi. Eşşəyi döşəmədə uzanan görüb, dal-dalı qapıdan çıxdı. Bir şey anlamasa da, aradan çıxmağı lazım bildi.

Yanğın isə davam edirdi. Qarşısını almaq çox çətin idi. Bir dəfə də belə güclü yanğın baş vermişdi. Onda meşə sakinləri hamı bir nəfər kimi yanğını söndürməyə girişmişdilər. Eşşək qısa zamanda söndürülmüşdü. İndi isə heç bir heyvan yanğının söndürülməsinə kömək eləmədi. Hamı əli qoynunda dayanıb kənardan tamaşa eləyirdi. Uzunqulağın, Ayının, Yalquzağın və Koramalınlı evləri tamam yanib kül olmuşdu. Ailə üzvləri - ulaqlar, qoduqçalar, ayı balaları, canavar balaları, koramalı balaları ağlaşır, vay-şivən qoparırdılar. Sağsağan və Donuz onları sakitləşdirməyə çalışır, kənara çəkirdi. Ayı, Yalquzaq və Koramalınlı hərəsi bir tərəfdə quruyub qalmışdı. Meşənin üzərini tüstü dumanı bürümüşdü. Yanğınsöndürənlər yanğının meşəyə keçməsinin qarşısını ala bilməmişdilər. İndi iki-üç mərtəbəli evlərin yerində tək-tək kösövlər tüstülənirdi.

Öz balaları ilə, heyvanlarla yanaşı dayanan Kirpi öz-özünə deyirdi:

-Doğrudur, başçasının pis gününə gülmək yaxşı əlamət deyil, amma deyəcəyəm. Gördünüzümü? "Qısa qiyamətə qalmaz". Bax, haram yeməyin axırı belə olar. Hamısı bizim öləminizin öməyi, alınımızın təri ilə qurulmuşdu. Yaxşı deyiblər: "Haynan gələn, vaxtan gedər".

Bir tərəfdə dayanıb sakitcə kövsək vuran Qoşa Hürğüc Dəvə dilləndi:

-Bütün daşı-divarı da hamısı mənim və balalarının belində daşım. Hələ heç belimizin qabarı getməyib.

Heyvanlar biri o birinə baxıb şikayətləndirilirdi. Ara qızıışmışdı. Ara-sıra qarğıs da eşidilirdi. Sözsöhbətini uzanacağını görən Qoca Fil heyvanlara məsləhət bildi ki, dağılışınlar. Heyvanları burada qoyaq, görək Eşşəyin başına nə gəldi.

Eşşək gözlərini açanda başını Qoduqçanın di-zi üstündə gördü. Ağ xalatlı Tutuquşu xanım onun nəbzini yoxlayırdı. Alçaqarğa canfəşanlıq eləyir, Eşşəyin o tərəf-bu tərəfinə keçirdi. Katibə Qoduqçanın qorxudan gözləri alacalanmışdı. Eşşək ətrafa göz qoydu. İstədi tərəpsin, içində küt bir ağrı hiss etdi. Bütün baş verənləri yadına salmaq istəsə də, bir şey alınmadı, yenicdən gözlərini yumdu. Qoduqça hıçqıra-hıçqıra ağlayırdı. Bir-iki damla yaş axıb Eşşəyin donuq sifətinə düşdü.

Həkimlər onu xəstəxanaya aparmağı məsləhət bildilər. Sanitar çaqqallar Eşşəyi xərayə uzatdılar və təcili Mərkəzi Meşə Xəstəxanasına apardılar. Uzun çəkmə müayinədən sonra diaqnoz qoyuldu. Eşşək geniş infarkt keçirmişdi.

Baş günlük müalicədən sonra Eşşək özünə gəldi. Xəstə olduğu müddətdə onu müavini Quyruğəkəşik Koramal əvəz eləmişdi. İndi də burada idi. Eşşək göstəriş verdi ki, Yalquzağı təcili yanına çağırınsınlar. Çox keçmədi ki, sürüyə nəzarət edən Yalquzaq palatının qapısında göründü. Eşşək zəif və boğucq bir səslə Yalquzağa:

-Yağın barədə məlumat ver, - dedi.

Yalquzaq səhər tezdən xaşla vurduğu "yüz qram"ın iyi hiss olunmasını deyər, Eşşəyə çox ya-xınlıqdan məruzə etdi:

-Yoldaş başçı, bütün canavarları salmışam meşənin canına. Hər yerdə cinayətkar axtarırlar. Hamı sorğu-suala çəkilir. Yüzə qədər heyvan həbs olunub. Kimdən şübhələnilir, basırıq dama. Siz heç narahət olmayın, döyə-döyə qoyacağıq boynlarına.

Eşşək əlinin işarəsi ilə onu dayandırdı. Hıçqıl-daya-hıçqıldaya dedi:

-Bu adı yağın deyil, tərxiatdır. Bu, əvvəlcədən qurulmuş işdir. Əvvəlcə içəri doluşub, haykiy saldırlar, başını qarışdırırlar, sonra isə yağın törətdilər. Hamısı o donuz oğlu donuz Qabanın işidir. Məndən hayif çıxmaq istəyir. Siz isə əlinizi əlinizin üstünə qoyub göstəriş gözləyirsiniz. Öyrənmişiniz əmrlə, göstərişlə işləməyə. Meşə Təhlükəsizliyi İdarəsi bəs hara baxır?

Yalquzaq gözünü tavana zilləyib qalmışdı, dinmirdi. Atalar yaxşı deyib: "Dinənin bağrını dinməyən partladlar". Onun sakit dayanması Eşşəyi lap hövsələdən çıxardı:

-Get bu məsələni ciddi araşdır. Gör kimdir onlara dil verən. Qabanı "dopros" eləyin. Onun ürə-

yindən, deyəsən, başçı olmaq keçir, amma arzusunu üroyündə qalacaq. Mən bu işi belə qoymaram. Qoy, bir ayağa qalxım, o Qabana bir divan tutum ki, dədəsinin toyu yadına düşsün.

Eşşəyin özündən çıxdığını görən Yalquzaq palatını tərək etdi. Bir məsəl var: "Mərd özündən görər, namərd qonşusundan". Eşşək narazılıqların baskarı kimi Qabanı təqsirləndirirdi. Üroyinə cürbəcür fikirlər gəlirdi. Özü-özündən xoflanırdı. Heyvanların "piket" keçirmələri Eşşəyi pis vəziyyətə salmışdı. Bu tərəfdən də ev-əşiyi kül olmuşdu. İkiqat zərbəyə ürəyi dözə biləcəkdimi? Üroyi isə intiqam hissi ilə çəşürdü. Ancaq nifrətini bürüzə vermək istəmirdi. Hirsini-hikkəsini içinə salmışdı.

Çarpayının yanındakı zəngin düyməsini basıb tıbb bacısını çağırdı. Üz-gözü bər-bəzəkli tıbb bacısı içəri girdi. Bahalı ətir iyi palatını bürüdü. Arara xanım cingiltili bir səslə soruşdu:

-Nə buyurursunuz, cənab başçı?

-Başımın altını bir az hündürləşdir. Demişdim ki, Porsuğu yanına çağırınsınlar. Hələ gəlib çıxmayıb? - deyər Eşşək soruşdu.

-Gəlib, cənab başçı, bayaqdan gözləyir, - deyərək Arara xanım gözlərini süzdürə-süzdürə Eşşəyin üzünə baxdı.

-Çağırın gəlsin!

Eşşək bu vəziyyətə düşəndən bütün vəzifə sahibləri bir-bir gəlib onu yoxlamışdılar, ailə üzvlərinin qeydinə qalmışdılar, dərdlərinə üzə də olsa, şərik olmuşdular. Təkcə Porsuq onu yad eləməmişdi. Eşşək ürəyində fikirləşirdi: "Bu zalım oğlunu Meşə Torpaq Şöbəsinə müdir qoyandan sonra yaman qudurub. Dərisini boğazından çıxardacağıam nədirüstün. Deyəsən, satdığı torpaqları məndən gizlədir".

Porsuq başında qara panama, qoltuğunda qara rəngli iri qovluq içəri girdi. Eşşək gözləyirdi ki, Porsuq ona yaxınlaşıb əl verəcək. Ancaq belə olmadı. Porsuq bir xeyli kənarda dayanaraq, başının hərəkəti ilə başçıyla görüşdü:

-Olmasın azar, cənab başçı, yastığımız yüngül olsun! - dedi.

Eşşək də başının hərəkəti ilə razılığını bildirdi və Porsuğa ilk sualını verdi:

-Torpaqların bölgüsü necə aparılır?

-Püşkatma yolu ilə, cənab başçı, - deyər gah o, gah da bu ayağının üstündə dayanan Porsuq tələ-

sik cavab verdi.

-Adə, nə püşkatma, mən soruşuram ki, torpaqları neçəyə satırsınız? - Eşşək istehza ilə soruşdu.

Porsuq başcının bu sözündən duruxdu. Fikir-ləşdi: "Eşşəyin, deyəsən, xəbəri var". Özünü o yerə qoymadı.

-Siz necə göstəriş vermişdinizsə, elə də satırıq, - deyər Porsuq dəsmalı ilə pörtmüş sifatinin tərini silərək davam etdi: - Ən məhsuldar torpaqlar sizin uzunqulaqlara, qoduqlara verilib. Su çətin çıxan torpaqları isə püşkatma yolu ilə heyvanlara paylamışıq. Hər dəfə torpaq paylayanda dava-dalaş düşür. Buna baxmayaraq, torpaqları özəlləşdiririk.

Eşşək Porsuğun onun "bostanına daş atdığı"nı başa düşərək əks hücumu keçdi.

-Torpaqları özəlləşdirirsiniz, yoxsa özününkü-ləşdirirsiniz? Məndə olan məlumata görə, bu torpaq bölgüsündən yaman yararlanırsan. Suqırağı torpaqlarda tərəvəz əkdirirsen. Elə bilirsen xəbəri-m yoxdur. Bu aylıq haqqı ikiqat ödəyəcəksən. Xoşundur işlə, xoşun deyil, xoş gəldin. Mən işləməyi bacaran taparam. Odey, Köstəbək ölü-r sənənin yerin üçün. Get, işinə bax, mən sözü-mü de-dim!

Porsuq gedəndən sonra Eşşək yenidən heyvanların tövləyə soxulmasını xatırladı. Hər şeyi bir daha gözləri önündən keçirdi. Filin nəsihətlərini, Qabanın hədə-qorxusunu yaxşı-yaxşı götür-qoy eləməyə başladı. Hələ indiyə kimi bu qəder dərindən dərk eləməmişdi ki, vəzifə müvəqqəti şeydir. İndi bütün aydınlığı ilə hiss eləmişdi ki, bu gün-sabahlıqdır. Buna baxmayaraq, bütün vəzifəli-ləri, müəssisə, idarə rəhbərlərini çağıraraq, evinin yanmasın da behanə edərək ikiqat haqq yığirdi. Narazılıq bildirenləri işdən çıxarmaqla hədələyirdi. Yaxşı ki, topladıqları daş-qaşı və valyutani bağ evindəki zirzəmidə düzəltirdiyi seyfde saxlayırdı. Yoxsa hər şey yanib məhv olardı. Yığıldığı haqq-hesabı da məşuqəsi katibə Qoduqça vasitəsi ilə həmin seyfə ötürürdü.

Eşşəyin səhhəti yaxşılaşmışdı. Baş həkim Madam Popuqay Eşşəyin palatasına girib şən əhval-ruhiyyə ilə onun tam sağlamsı və işə çıxma biləcəyi haqda məlumat verdi.

-Lap dumbul kimisiniz, cənab başçı. Sabahdan işə başlaya bilərsiniz.

Xəstəxanada yatdığı günlər ərzində tutuquşu-

lar pərvanə kimi Eşşəyin başına fırlanmış və meşədə baş verən bütün aşkar və gizli hadisələr barədə onu məlumatlandırmışdılar.

Eşşək pəncəyini çiyinə alıb, təşəkkür bildirmədən, onu gözləyən ailə üzvlərinin yanına getdi. Yanmış evin xarabalıqlarını görəndə, ürəyində öz-özünə təskinlik verdi: "Eybi yoxdur, ondan da yaxşısını tikdirərəm, hər şey pulun başındadır. İki-üç aya bir saray tikdirim ki, aləm tamaşasına yığılsın".

Eşşək səhər işə adəti üzrə həmişəki vaxtda gəldi. Katibə Qoduqça onun işə çıxacağını dünəndən bilirdi. Ona görə də işə səhər lap tezdən gəlmiş, səliqə-sahmana xüsusi fikir vermişdi. İri dəstə gül bağlatdırıb güldana qoymuşdu. Qoduqçanın da öz dərdi var idi. Eşşək xəstəxanaya düşməmişdən qabaq söz vermişdi ki, meşənin axar-baxarlı yerində ona gözəl bir tövlə alacaq. Ona görə də lap əldən-ayaqdan gəldirdi Qoduqça. Yalvarırdı ki, Eşşəyə bir şey olmasın. Meşədə yeni yaşayış yerinin olması Qoduqçanın ən böyük arzusu idi. Bu səbəbdən də Eşşəyi yola götürüb, verdiyi vədə əməl etdirmək lazım idi. Qoduqça bu səhər həmişəkindən şux və tərəvətlə görünürdü. Eşşək onun vasitəsilə ötürüdüylə pullardan götürüb özü üçün təzə pal-paltar, zinət şeyləri, ayaqqabı almışdı. Eşşək Qoduqçanın ona olan sədaqətini, səmimiyyətini dəfələrlə yoxlamışdı. Qoduqça öz sədaqətini sübut eləmişdi. Aralarında inam var idi. Deməklər ki, Eşşəyin aldığı rüsvət Qoduqça vasitəsilə həyata keçirilirdi. Ona görə də Eşşək ona verdiyi pulu heç vaxt saymazdı. Pul verəndə də deyirdi ki, filan qəder özünə götür.

Nəhayət, başçı gəlib çıxdı. Çox yorğun və zəhmlilə görünürdü. Qoduqçanın dalağı sancdı, fikirləşdi: "Görəsən, nə olub yenə? Zalım oğlunun üzündən-gözündən zəhirmar tökülür".

Eşşək yerinə keçib rahatlandı. Zəngi basdı, katibəni çağırdı. Bir neçə saniyə keçməmiş Qoduqça içəri girdi. Qapını arxadan bağlayıb Eşşəyin boynuna sarıldı. Göz yaşları başcının boynunu islatdı. Qoduqçanın vəfası Eşşəyi qəti qərar verməyə vadar etdi:

-Axtar, yaxşı bir tövlə tap, alım sənə. Ancaq bu işi elə görməlisən ki, heç kim şübhələnməsin.

Qoduqça sevincdən az qalmışdı qanad açsın. Özünü xoşbəxt sayırdı. Gözləri yaşardı, bu, sevinc yaşları idi.

-Ömürlük sənə qulam, mənim əziz Eşşəyim.

Qoduqca çıxandan sonra Eşşək fikrə getdi: "Bunu da belə razi saldıq. Elə cləməliyəm ki, dili yanımda qısa, gözü isə kölgəli olsun. Yeri göləndə, dilini dişinin arasında sakit saxlamağı bacarsın".

Eşşək burda fikirləşməyində olsun, sizə kimdən deyək, kimdən söyləyək, meşənin heyvanlarından. Heyvanlar başçının yanında qalmaqlardan sonra Qabanın təşəbbüsü ilə yuxarıya şikayət ərizəsi yazıldı. Ərizəyə iki yüzdən çox heyvan imza atdı. Şikayət gəlib Qara Şirə çatdı. Qara Şir çox fikirləşmədi. Onsuz da onun Eşşəkdən heç xoşu gəlmirdi. Ona görə də Eşşəyin başçı olduğu meşəyə böyük bir yoxlama göndərilməsinə göstəriş verdi. Yoxlama komissiyasının rəhbəri Əqrəb Zəhərliyi yanına çağırıb ona qəti tapşırıq verdi:

-Bu yoxlamanın məqsədi odur ki, Eşşək vəzi-fədən götürülsün. Birdən Eşşək rüsvətlə sizi ələ alar, aldadar. Ona görə də ehtiyatlı olun. Təcili yola düşün və etimadı doğruldun.

Bəli, hər kədarin dalmca bir sevinc, hər bir əyləncənin ardınca bir işgəncə gəlir. Eşşək çoxlarına zülm etmiş, işgəncə vermişdi. Yalnız axmaqlar belə edə bilərlər, yalnız cahillər öz pis əməllərinin nəticəsini, aqibətini düşünməyib, hərəkətlərinin sonunu görməzlər. Yaxşı işlər görüb, yeyirxahlıq edənlər əvvəl-axır əməllərinin mükafatını görəcekdir. Misal var, deyərlər: "Nə ekərsən, onu da biçərsən".

Meşəyə yoxlama gəlməsinə Eşşəyə meşəətrafi bağında istirahət edərkən çatdırdılar. O, heç kefini də pozmadı. Göstəriş verdi ki, gələnləri mehmanxanada yerləşdirsinlər, səbah görüşüb danışsın. Eşşək gördü ki, qoduqları və qoduqçaları narahatlıq keçirirlər, dedi:

-Əşi, narahat olmayın, gəliblər, yoxlayacaqlar, haqlarını alıb gedəcəklər.

Meşə başçısının yoxlama komissiyasına qarşı etinasızlığı Əqrəb Zəhərliyi lap qəzəbləndirmişdi. Əqrəb onsuz da başqa cür köklənmişdi. Bu Qara Şirin göstərişi idi. Qara Şir onsuz da çoxdan idi ki, Eşşəyin yerinə Qatır təyin etmək istəyirdi. Heyvanların bu şikayət məktubu lap yerinə düşmüşdü.

Səhər-səhər başçı işə həmişəkindən bir saat

tez gəlmişdi. Yoxlamanın harada aparılması haqqında siyahı hazırladı. Əslində həmin yerlərin heç yoxlamaya ehtiyacı yox idi. Axşamdan yoxlama qrupu üçün nəzərdə tutduğu məbləği də hazırlamışdı və götürüb işdəki seyfə qoymuşdu.

Nəhayət, komissiya üzvləri, başda Əqrəb Zəhərli olmaqla təşrif buyurdular. Əqrəb Zəhərli heyvanların göndərdiyi şikayət ərizəsini Eşşəyə təqdim etdi və qeyd etdi ki, göstərilən sahələr təcili yoxlanmalıdır. Eşşək ərizəni oxudu və Qoca Filin dəsti-xəttini tanıdı. Ürəyinə damanlar başına gəldi: "Axı, görək mən onların məktub göndərməsinə imkan verməyəydim", - deyər fikirləşdi.

Komissiya bir həftə işləyib şikayətdə yazılanları təsdiq edən sənəd hazırladı. Eşşəyin ciddi-cəhdinə baxmayaraq, Əqrəb Zəhərliyə yaxın düşmək mümkün olmadı.

Yoxlamanın nəticələri ilə tanış olduqdan sonra Qara Şir nərilədi və şaqqanaq çəkib güldü: "Hə, indi quyruğu mənim əlimdədir bu Eşşəyin. Yığıldığı bədsir, yoxsa qudurar", - deyər düşündü. Kəməçkəsi Qırıqgöz Bayquşu yanına çağırıb göstəriş verdi ki, llıyanatn dağının ətəyində yerləşən Sulu meşəyə Qatır Atoğlunun başçı təyin edilməsi barədə sorəncam hazırlasın.

-Eşşək necə olsun, əlahəzrət? - deyər Qırıqgöz Bayquş soruşdu.

-Onun da səhhəti ilə əlaqədar olaraq təqaüdə çıxması barədə ikinci sorəncam hazırlayın, - dedi Qara Şir.

Məsələdən Eşşəyin hələ xəbəri yox idi, amma ürəyi səksəkədə idi. Bilirdi ki, Qara Şir bu gün-sabah onu yanına çağıracaq. Eşşək Qara Şirdən onsuz da heç bir mərhəmət gözləməirdi. Buna baxmayaraq, hələ ümidi vardı.

Axşam bütün carçılar Eşşəyin vəzifəsindən azad olunması və Sulu meşəyə Qatır Atoğlunun başçı təyin edilməsi haqqında xəbər yaydılar. Ertəsi gün Qara Şirin göndərdiyi nümayəndə - Yaslı Yapalaq Qatır Atoğlunu meşə sakinlərinə təqdim etdi. Eşşək cənablarına isə uğurlu istirahət arzuladı.

Yazıq meşə sakinləri, yağışdan çıxıb yağmura düşdülər. Kimin hünəri var idi ki, narazılıq eləsin. Heç kim Qara Şirin qəzəbinə düşər olmaq istəməirdi.